

dr hab. Paweł Kukliński

Dziedzina: sztuki muzyczne

Dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka

OCENA

dzieła artystycznego oraz dorobku artystycznego i pedagogicznego dr. Zbigniewa Pilcha sporządzona w związku z postępowaniem habilitacyjnym w dziedzinie: sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej „instrumentalistyka” prowadzonym przez Radę Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie

Zleceniodawca opinii

Akademia Muzyczna w Krakowie, Wydział Instrumentalny - pismo Pana Dziekana Wydziału Instrumentalnego dr. hab. Mariusza Sielskiego z dnia 5 marca 2019 roku. Zlecenie zostało podjęte w związku z decyzją Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 9 stycznia 2019 roku BCK-VII-L-8407-2018 na podstawie art.18 a ust. 5 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz w zakresie sztuki z dnia 14.03.2003 roku (Dz.U. z 2017 poz. 1789) powołującej komisję habilitacyjną do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego w dziedzinie: sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej: instrumentalistyka dla Pana dr. Zbigniewa Pilcha. Postępowanie zostało wszczęte przez Centralną Komisję na wniosek Pana dr. Zbigniewa Pilcha w dniu 14 września 2018 roku. Do nadesłanego mi przez Przewodniczącego Rady wskazanej przez wnioskodawcę do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego, zgodnie z art.18 a ust. 2 ustawy z dnia 14.03.2003 roku pisma sygnowanego datą 5 marca 2019 roku, informującego o wyznaczeniu mnie przez CK recenzentem Komisji Habilitacyjnej do oceny osiągnięć Pana dr. Zbigniewa Pilcha została dołączona dokumentacja zgodnie z §12 ust.2 pkt.1-4, Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 roku (Dz. U. z 2016 r. poz. 1586) w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora. Przedstawiona dokumentacja została poprawnie skonstruowana pod względem formalnym.

Podstawowe dane o Habilitancie

Pan dr Zbigniew Pilch, urodzony 21.08.1971 roku w Bielsku-Białej, ukończył studia na Wydziale Instrumentalnym Akademii Muzycznej w Krakowie w klasie prof. Zbigniewa Szlezera;

w roku 2013 uzyskał stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka, na podstawie przedstawionej pracy doktorskiej *Muzyka na skrzypce solo w XVII w. Twórczość oryginalna i transkrypcje wobec perspektyw wykonawczych*, nadany Uchwałą Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie z dnia 5 lipca 2013 roku. Funkcję promotora w przewodzie doktorskim pełnił dr hab. Dariusz Bąkowski-Kois, natomiast recenzentami byli: prof. Mieczysław Szlezer z Akademii Muzycznej w Krakowie oraz prof. Marcin Baranowski z Akademii Muzycznej w Poznaniu;

Pan dr Zbigniew Pilch zatrudniony jest:

od 1.10.2004 roku w Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu na stanowisku wykładowcy, a od 1.10.2013 roku na stanowisku adiunkta;

od 1.10.2008 roku w Akademii Muzycznej w Krakowie na stanowisku wykładowcy, a od 1.10.2013 roku na stanowisku asystenta.

Ocena dokumentacji

Złożona przez Habilitanta dokumentacja składa się z trzech części i przygotowana została właściwie.

Część pierwsza zawiera wniosek w sprawie wszczęcia postępowania habilitacyjnego, uwierzytelnioną kopię dyplomu uzyskania stopnia doktora, dane osobowe, autoreferat w językach polskim i angielskim.

Część druga dokumentacji zawiera wykaz dorobku obejmujący podsumowanie osiągnięć artystycznych i dydaktycznych za lata 2013 – 2018 (tj. po uzyskaniu stopnia doktora sztuk muzycznych) w tym: koncerty wykonane w charakterze solisty, dyrygenta, kierownika artystycznego, prowadzącego od pulpitu. Następnie koncerty wykonane w charakterze koncertmistrza, kameralisty, wybrane wydawnictwa płytowe i rejestracje, udział w kursach mistrzowskich w charakterze wykładowcy, prelekcje. Ponadto część druga zawiera informacje o redakcji nut.

Część trzecia to zbiór kserokopii programów koncertowych, afiszy i innych dokumentów ułożonych zgodnie z wykazem zamieszczonym w części drugiej.

Ocena autoreferatu

Autoreferat prezentuje rozważania na temat własnej drogi artystycznej Habilitanta. Na uznanie zasługuje precyzyjnie zaplanowana koncepcja strukturalna tekstu oraz jego bogactwo językowo - stylistyczne. Całość wyводу jest wewnętrznie spójne. Prezentację rozpoczyna przywołanie wybranych opinii estetyczno – filozoficznych Romana Ingardena, które w dalszych częściach pracy stanowią główną oś myślową i organizują rozważania na temat sytuacji i roli artysty we współczesnym świecie, aż po osobiste cele i plany artystyczne, jakie wytycza sobie Habilitant, Obcujemy ponadto z tekstem o wyjątkowych walorach intelektualno –poznawczych. Autor w przekonujący sposób konstruuje opowieść o własnych doświadczeniach artystycznych, poznawaniu i pasji zgłębiania wiedzy na temat gry skrzypcowej.

Bogaty życiorys artystyczny, wielość i różnorodność doświadczeń estradowych oraz ambitne cele, stawiane sobie na różnych płaszczyznach działalności instrumentalnej, dowodzą, iż mamy do czynienia z artystą poszukującym i stale dążącym do doskonałości. Dr Zbigniew Pilch w interesujący sposób wyraża swoją fascynację skrzypcami oraz ich nieodkrytą jeszcze naturą w kontekście zapomnianych utworów przeznaczonych na skrzypce solo. Zgłębianie tajników interpretacji, wnikliwa analiza techniki gry na historycznych instrumentach, czy w rezultacie adaptacja zdobyczy wykonawstwa historycznego do szeroko rozumianej praktyki estradowej, także tej z wykorzystaniem współczesnych skrzypiec, to kierunek działalności habilitanta, który, w mojej opinii, zasługuje na uznanie. W autoreferacie habilitant wyraził szacunek i wdzięczność dla szeregu artystów-osobowości, będących pionierami wykonawstwa historycznego w Polsce, którzy mieli również wpływ na Jego rozwój. Koncertujący skrzypek -solista, kameralista, koncertmistrz, czy dyrygent od pulpitu to wielość doświadczeń, bogactwo repertuarowe oraz głębokie rozumienie sensu i roli artysty świadomego, jaki jawi nam się z tekstu autoreferatu. Sposób władania piórem oraz bogactwo informacji merytorycznych, jakie zawarł w tekście autor, pozwala sądzić, że jest artystą dojrzałym i pewnym swoich poglądów. **Autoreferat oceniam bardzo wysoko.**

Ocena dzieła artystycznego

Wskazane we wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego osiągnięcie artystyczne stanowi płyta CD ***Oświecony Wirtuoz, Zbigniew Pilch-skrzypce*** opublikowana w 2015 roku przez Wydawnictwo – CD Accord (ACD 232-2) zawierająca następujące utwory:

Johan Helmich Roman (1694-1758) [15:21]

Assagio a Violino Solo BeRI 310

1. Grave [4:25]
2. [Allegro] [4:42]
3. [Siciliana] [2:52]
4. [Presto] [3:21]

Federigo Fiorillo (1755-c.1823)

5. *Etude pour le violon formant* [2:49]

36 Caprices op.3:Caprice nr 32 Es-dur/No. 32 E flat major

Ivan Khandoshkin (1747-1804)

I Sonata g-moll/Sonata No. 1 in G minor [22:49]

6. Marcia: Maestoso
7. Allegro assai
8. Andante con Variazioni

Niccolo Paganini (1782-1840)

9. *24 Capricci per Violino solo op.1* [6:23]

Capriccio nr 23 Es-dur/ No. 23 in E flat major

Friedrich Wilhelm Rust (1739-1796)

Partite fur Violine allein [17:21]

10. Grave [2:59]
11. Fuga [5:15]
12. Gigue [1:28]
13. Ciacona- Gigue [4:02]
14. Courante-Gigue [3:35]

George Frideric Haendel (1685-1757)

15. *Lascia ch'ia pianga z opery/ from Rinaldo HWV 7 (oprac/arr.Z.Pilch)* [4:36]

Nagrania dokonano w Sali Czerwonej Narodowego Forum Muzyki im. Witolda Lutosławskiego, 21-22 września 2015 roku. Reżyseria nagrania, montaż, mastering Andrzej Sasin, Aleksandra Nagórko.

Dzieło to stanowi **szczególne osiągnięcie artystyczne** Kandydata. Płyta jest efektem wieloletnich zainteresowań i bardzo bogatych doświadczeń artystycznych, co pozwala sądzić o szerokich intelektualnych horyzontach Habilitanta. Podjęcie w pracy habilitacyjnej tak skomplikowanego zadania, jakim jest stworzenie przekonującej koncepcji, wykonanie oraz rejestracja rzadko grywanych utworów, przeznaczonych na skrzypce solo, ujętych w spójny wyrazowo i tematycznie układ, jest zjawiskiem oryginalnym i jednocześnie wyjątkowym. Przekonanie o złożoności problematyki wykonawczej muzyki przeznaczonej na skrzypce solo to w mojej opinii najskuteczniejszy sposób ukazania własnego kunsztu władania instrumentem. Habilitant zdaje się ze wszystkich nadzwyczajnych trudności w prezentowanym nagraniu wywiązywać we wzorowy sposób. Architektura poszczególnych utworów, konstruowanie wielopłaszczyznowego brzmienia budowane są przez Kandydata z wielkim znawstwem problematyki w sposób dojrzały i konsekwentny, z dbałością o każdy szczegół, pozwalający słuchaczom zapoznać się z indywidualnymi cechami utworów powstałych w różnych kulturowo zakątkach Europy. Solowa gra Habilitanta pełna jest bowiem wyrafinowanych zabiegów budujących przejrzystą narrację poszczególnych myśli muzycznych. „Mroczna” w zamyśle strona muzyki zaprezentowana słuchaczom oraz osobisty, indywidualny ładunek ekspresji Solisty są niewątpliwie osobliwym walorem i rozpoznawalną cechą przedstawionego nagrania. Ciekawy jest także dobór tonacji utworów oraz trafne rozumienie ich znaczenia w interpretacji Habilitanta. Szeroko rozumiana wirtuozeria, zamiast porażać, często spotykanymi w utworach z tego okresu elementami powierzchownej zwykle popisowości, tu w interpretacjach dr. Zbigniewa Pilcha staje się inteligentnym sposobem ukazywania głębi oraz jest narzędziem poszerzania możliwości wyrazowych i brzmieniowych skrzypiec. W interpretacji dr. Zbigniewa Pilcha należy także docenić dbałość o właściwe proporcje dynamiczne, szlachetność brzmienia jak i założenia wykonawcze, mające uwypuklić szeroko rozumianą kontrastowość, co w zestawieniu wyłącznie solowych kompozycji ma kluczowe znaczenie.

Bardzo ciekawie i szlachetnie zabrzmiała na płycie transkrypcja Arii Haendla autorstwa Habilitanta. Ta udana próba połączenia zdobytej przez lata wiedzy, świetnego władania instrumentem, a także wyrafinowanego gustu stanowi o niekwestionowanej samodzielności artystycznej Kandydata.

Przedstawione przez Pana dr Zbigniewa Pilcha dzieło habilitacyjne stanowi znaczący wkład Habilitanta w rozwój reprezentowanej przez niego dyscypliny.

Ocena osiągnięć artystycznych

Pan dr Zbigniew Pilch jest artystą niezwykle aktywnym zawodowo. Na Jego dorobek artystyczny (po uzyskaniu stopnia doktora) składa się: 17 koncertów solowych z towarzyszeniem orkiestry, 50 recitali i koncertów kameralnych, 63 koncerty symfoniczne wykonane w charakterze dyrygenta, kierownika artystycznego bądź prowadzącego od pulpitu, 110 koncertów wykonanych w charakterze koncertmistrza, 9 nagrań płytowych. Przedstawiona do oceny dokumentacja zawiera szczegółowy spis wybranych koncertów z podaniem wykonywanego repertuaru, miejsca i daty koncertu, a także wyszczególnieniem współwykonawców. W programach koncertów solowych z orkiestrą znajdują się między innymi III i V Koncert skrzypcowy F. Janiewicza, III Koncert skrzypcowy K.Lipińskiego, inne koncerty skrzypcowe oraz wiele koncertów przeznaczonych na różne instrumenty takich kompozytorów jak: J.S.Bach, A.Vivaldi, G.F.Telemann, J.D Heinichen. Habilitant wykonał podany repertuar wraz z cenionymi zespołami takimi jak: Orchestra of the 18th Century, Wrocławska Orkiestra Barokowa, Royal Baroque Ensemble, czy Warsaw Camerata, pod dyrekcją uznanych osobowości wytyczających kierunki wykonawstwa historycznego takich jak F. Bruggen, P. Mc Cresh, P.Herreweghe, G. Antonini. Wszechstronność artystycznych zainteresowań Habilitanta ilustruje jego działalność kameralna. Niezwykle bogato przedstawia się repertuar kameralny Habilitanta, który był prezentowany na koncertach, po uzyskaniu doktoratu, których obszerny spis wyszczególnił dr Zbigniew Pilch w swojej dokumentacji. Utwory zostały wykonane wspólnie z czołowymi artystami z Polski i Europy w ramach renomowanych festiwali oraz cykli koncertowych w kraju i za granicą. Uwagę zwraca ogromna różnorodność form prezentowanych na recitalach oraz wielość formacji kameralnych od duetu poprzez trio, kwartet i większe składy, w których doskonale odnajduje się Habilitant. Szczególne miejsce w dorobku artystycznym dr. Zbigniewa Pilcha zajmuje współpraca z Wrocławską Orkiestrą Barokową. Prawdziwie imponująca jest lista utworów, które Habilitant przygotował i poprowadził od pulpitu w charakterze dyrygenta i koncertmistrza. Znajdujemy dzieła niemal wszystkich najwybitniejszych twórców epok objętych wykonawstwem historycznym. Wiele ambitnych zadań z omawianego tu obszaru działalności artystycznej Habilitant podejmował, będąc imiennie do ich wykonania zapraszany. Dr Zbigniew Pilch występował w najbardziej renomowanych salach koncertowych Polski, a także wielu europejskich. Będąc koncertmistrzem Wrocławskiej Orkiestry Barokowej stale współtworzy poziom artystyczny tego zespołu, współpracując z wybitnymi artystami. Wśród bogatej działalności koncertowej Habilitanta nie sposób zapomnieć o jego aktywności nagraniowej.

Osiągnięcia artystyczne dr Zbigniewa Pilcha przyjmuję z dużą satysfakcją.

Ocena dorobku naukowego

Pokaźna i odpowiedzialna działalność artystyczna dr. Zbigniewa Pilcha w mojej opinii siłą rzeczy ogniskuje Jego zainteresowania na tym właśnie obszarze. W przedstawionej dokumentacji zauważamy jednak szereg działań, które świadczą o przemyślanym i konsekwentnym nurcie poszukiwań o charakterze naukowym. Są to między innymi przeprowadzone kursy wykonawstwa muzyki dawnej na Uniwersytecie Muzycznym im.F.Chopina w Warszawie, a także renomowane kursy wykonawcze w ramach Akademii Mendelssohnowskiej i Akademii Vivaldiowskiej organizowane przez Narodowe Forum Muzyki we Wrocławiu.

Dr Zbigniew Pilch od wielu lat jest stałym wykładowcą Letniej Szkoły Muzyki Dawnej, która regularnie odbywa się w Lidzbarku Warmińskim, a jest miejscem, gdzie młodzi adepci sztuki, często stawiający pierwsze kroki w interpretacjach muzyki dawnej, mają szansę uzyskać cenne wskazówki od doświadczonych wykonawców.

Habilitant poprowadził autorskie wykłady na temat interpretacji utworów A.Corellego z okazji 360 rocznicy urodzin kompozytora i 300- lecia śmierci oraz muzyki skrzypcowej przed J.S.Bachem w murach Akademii Muzycznej w Gdańsku, wykład na temat specyfiki twórczości skrzypcowej P. Locatelliego i J.M. Leclaira podczas sesji naukowej w Akademii Muzycznej w Krakowie, wykład na temat interpretacji utworów solowych na skrzypce i altówkę G.F. Telemanna w ZSM w Częstochowie. Tematy oraz problematyka zagadnień poruszanych podczas wyżej wymienionych publicznych wystąpieniach dowodzą, iż Kandydat konsekwentnie zgłębia wiedzę na temat muzyki skrzypcowej.

Do szczególnych osiągnięć twórczych Habilitanta w zakresie działalności naukowej należy redakcja nut i stała współpraca z sopockim wydawnictwem Eufonium. Wśród opublikowanych opracowanych przez Habilitanta utworów możemy znaleźć ciekawe pozycje kameralne takich kompozytorów jak: Karol Lipiński, Bazyli Bohdanowicz, August Gerke, Jan Baptysta Kleczyński, Stanisław Serwaczyński, Joachim Kaczkowski czy Antoni Orłowski. Utwory na skrzypce solo oraz skrzypce z fortepianem, duety na dwoje skrzypiec duety na skrzypce i altówkę, a także kwintet smyczkowy to wkład Habilitanta w przywracanie zapomnianych kompozycji polskich twórców XVIII i XIX wieku.

Działalność naukowa Pana dr Zbigniewa Pilcha przedstawiona w dokumentacji w formie wykazu zredagowanych autorsko materiałów nutowych oraz przeprowadzonych wykładów i kursów mistrzowskich stanowi znaczący wkład Habilitanta w rozwój reprezentowanej przez niego dyscypliny.

Ocena dorobku pedagogicznego

Dr Zbigniew Pilch od roku 2004 związany jest z Akademią Muzyczną we Wrocławiu, gdzie prowadzi klasę skrzypiec barokowych i altówki barokowej oraz od roku 2008 z Akademią Muzyczną w Krakowie, gdzie naucza, prowadząc własną klasę skrzypiec barokowych. Habilitant zapoznał nas w swoim autoreferacie z założeniami własnej metody nauczania opartej o gruntowną znajomość dawnych stylów wykonawczych. Jego zdaniem wykonawca winien dostosowywać sposób gry do konkretnego repertuaru, zaś każda epoka i styl rządzą się osobliwymi regułami, których zdaniem Habilitanta należy bezwzględnie przestrzegać. Dr Zbigniew Pilch w swoich pedagogicznych dążeniach kładzie nacisk na doskonalenie techniki gry. W tym właśnie celu stworzył autorski zestaw codziennych ćwiczeń dla skrzypków i altowiolistów barokowych, które to mają na celu, jak pisze autor „...w założeniu rozwijać wszystkie elementy warsztatu instrumentalnego, dotyczące pracy tak prawej, jak i lewej ręki z dużym naciskiem na naukę zmian pozycji”. Warto byłoby w najbliższej przyszłości pomyśleć o opublikowaniu tych technicznych ćwiczeń z myślą o stale powiększającej się grupie barokowych skrzypków i altowiolistów, którzy często po rozstaniu ze współczesnym instrumentem wyposażonym w podbródek i żeberko długo przyzwyczajają się do nowych nawyków aparaturowych.

Działalność pedagogiczna Habilitanta to także kursy i warsztaty przeznaczone dla uczniów i studentów, na co dzień grających na współczesnych instrumentach. Dr Zbigniew Pilch w swojej pracy pedagogicznej wiele uwagi poświęca kształtowaniu „otwartego myślenia” w podejściu do szeroko rozumianego wykonawstwa muzyki dawnej, tak aby stylowość i profesjonalizm nie były tylko efektem zmiany instrumentu.

Wśród wartościowych przedsięwzięć artystycznych o charakterze pedagogicznym z udziałem Habilitanta, należy wymienić regularnie prowadzone w roli dyrygenta i kierownika artystycznego koncerty Akademickiej Orkiestry Barokowej Akademii Muzycznej w Krakowie oraz projekty koncertowe Międzyuczelnianej Orkiestry Barokowej. Dr Zbigniew Pilch jest jednym z twórców tego zespołu, którego wspólne przedsięwzięcia integrują środowisko młodych, studiujących w naszym kraju muzyków, zafascynowanych wykonawstwem historycznym. Zespół pod dyktando dr Zbigniewa Pilcha wykonał koncerty w uczelniach muzycznych Krakowa, Łodzi i Poznania.

Wartym odnotowania jest również fakt owocnej współpracy Habilitanta ze studentami Wydziału Wokalnego Akademii Muzycznej w Łodzi w roli dyrygenta podczas wystawienia w roku 2018 opery J. Haydna pt. „Bezлюдna Wyspa”.

Działalność pedagogiczną Habilitanta oceniam pozytywnie.

Konkluzja

Bogactwo i wszechstronność dorobku dr. Zbigniewa Pilcha czyni Go odpowiednim kandydatem do przyznania stopnia doktora habilitowanego. W ocenie niżej podpisanego jest On bardzo kompetentnym i w pełni dojrzałym artystą-wykonawcą, skrzypkiem obdarzonym znakomitym warsztatem odtwórczym, jak i bogatą wyobraźnią oraz intuicją artystyczną. Jego osiągnięcia stanowią znaczący wkład w rozwój dyscypliny oraz bezsprzecznie przyczyniają się do upowszechniania kultury muzycznej.

Niniejszym stwierdzam, że **osiągnięcia artystyczne, naukowe i dydaktyczne** Pana dr Zbigniewa Pilcha spełniają wymagania art.16 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku (Dz. U. z 2016 r. poz. 882 z późn. zm.).

Dorobek i osiągnięcia Pana dr. Zbigniewa Pilcha spełniają kryteria kwalifikujące do przyznania Mu stopnia doktora habilitowanego sztuki muzycznej.



Gdańsk 28.03.2019

/dr hab.Paweł Kukliński/